

פרשת תולדות - יחידה ראשונה: קריאה יחפה

יט. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אֲבְרָהָם.

אֲבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק

כ. וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל

הָאֲרָמִי מִפָּדָן אָרָם אָחוֹת לָבֶן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה

כא. וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה לְנַכַּח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִיא

וַיַּעֲתֵר לוֹ יְהוָה וַתְּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ

כב. וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקֶרְבָּהּ,

וַתֹּאמֶר: אִם כֵּן, לָמָּה זֶה אֲנֹכִי? וַתִּלְךָ לְדָרֵשׁ אֶת-יְהוָה.

כג. וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ: שְׁנֵי גֵיִים בְּבִטְנִיךָ, וְשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֶּעִיךָ יִפְרְדוּ.

וְלֹאִם מִלָּאִם יֶאֱמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר.

כד. וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָת וְהִנֵּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ.

כה. וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כֹּלֹ כְּאֲדָרֶת שֶׁעַר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוּ.

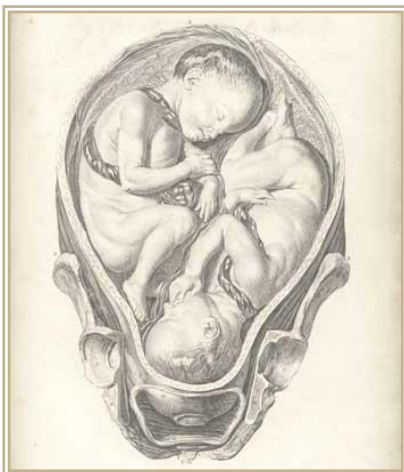
כו. וְאַחֲרָיו-כֵּן יָצָא אַחִיו וַיְדוּ אֶחְזָת בְּעֵקֶב עֶשׂוּ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב.

וַיִּצְחָק בֶּן-שְׁנַיִם שָׁנָה בְּלֵדָת אֹתָם.

כז. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים.

וַיְהִי עֶשׂוּ אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שֹׁדֵה.

וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֹהֲלִים



(בראשית, פרק כה)

📌 קראו את הקטע בקול רם בכיתה והאזינו לו היטב.

הקיפו בתוך הקטע:

בעיגול אדום – את הדמויות המופיעות בקטע.
 בעיגול כחול – את הדמויות הפונות/ מתפללות/ מדברות לאלוהים בקטע.
 מדוע פונות הדמויות הללו לאלוהים?

בעיגול ירוק - את שמות האבות בקטע
 בעיגול חום – את שמות הבנים בקטע
 בעיגול סגול – את שמות האמהות בקטע.

כשהפסוק הראשון משתמש במילה תולדת – למה הוא מתכוון?
 איזה שורש מסתתר במילה תולדות?

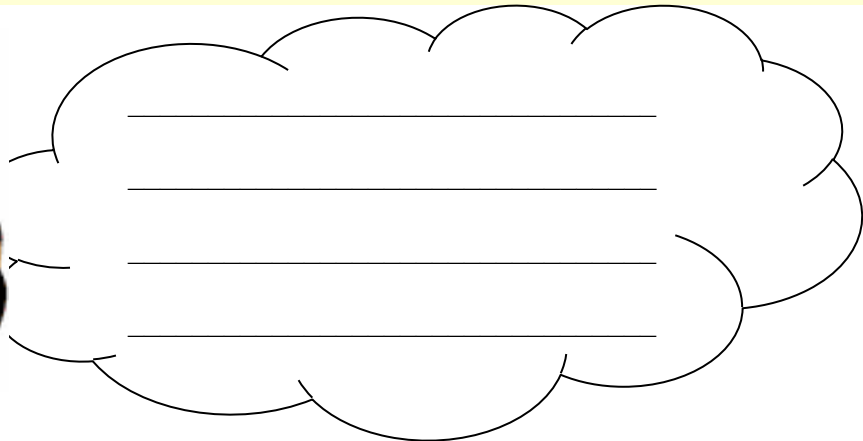


סדרו לפי סדר לידתם את הדמויות הבאות:

- ___ יעקב
- ___ יצחק
- ___ עשיו
- ___ אברהם

כתבו כאן את המילים הקשות להבנה בקטע:





ויתרצו הפנים בקרבה, ותאמר: אם כן, למה זה אנכי?
 ויתלך לדרש את-התורה. - כתבו בתוך הענן את דברי רבקה לה'.



כתבו במילים שלכם, מה ענה לה ה'? (שני גיים בבטנה, ושני לאמים ממענה יפרדו. ולאם
 מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר)

תולדות - יחידה שנייה: פרשנות

וַיִּתְרַצְצוּ הַכִּנִּיּוֹם בְּקִרְבָּהּ – תארו מה לדעתכם חשה רבקה במהלך הריונה.

- האם רבקה חשבה שזה טוב שהבנים כך מתרוצצים בתוכה? 
- מה הייתה תגובתה למה שחשה? 
- לדעתכם, האם ידעה רבקה שיש לה תאומים בבטנה? 
- האם היום ניתן לדעת זאת תוך כדי ההיריון? כיצד? 

קראו כיצד מפרש את הפסוק המדרש הבא:

בשעה שהייתה עוברת בסביבה של בתי כנסת ובתי מדרש,
היה יעקב מנסה לצאת מבטנה בכל כוחו,
ובשעה שהייתה עוברת על בתי עבודת כוכבים (עבודה זרה),
עשיו היה מנסה לצאת מבטנה בכל כוחו.

(עיבוד לבראשית רבה סג)

מדוע היה יעקב מנסה לצאת מבטנה בעברם ליד בתי כנסת ובתי מדרש עפ"י המדרש?

מדוע היה עשיו מנסה לצאת בקרבנם של בתי עבודה זרה (מקדשים כנעניים וכדומה)?

עפ"י המדרש, האם היה אחד האחים טוב יותר מהשני? ממה ניתן ללמוד זאת?

המדרש מספר לנו שלמרות היותם תאומים, היו שני האחים שונים באופיים עוד בבטן אימם. האם היו שונים גם לאחר לידתם? קראו שוב את הקטע וענו על השאלה:

כד. וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֶדֶת וְהָיָה תוֹמָם בְּבֶטְנָהּ.
כה. וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כָּלֹּא כְּאֲדָרְתִּי שֶׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֶשָׂו.
כו. וְאַחֲרָיו-כֵּן יָצָא אַחִיו וַיְדוּ אֶחְזָת בְּעֵקֶב עֶשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב...
כז. וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים. וַיְהִי עֶשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שֹׁדָה, וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהֲלִים

במה היו עשיו ויעקב שונים זה מזה לאחר לידתם?

האם גם התורה מתארת את אחד האחים כטוב יותר מהשני?

ציירו את עשיו ואת יעקב עפ"י הבנתכם ועפ"י ההבדלים המתוארים בתורה ובמדרש.

יעקב

עשיו

לדעתכם, כיצד קרה ששני אחים שנולדו לאותם הורים וגדלו באותו בית יהיו שונים כל

כך? האם אתם מכירים מקרים דומים בסביבתכם? _____

האם גם אתם שונים מאחיכם ואחיותיכם? תארו את ההבדלים ביניכם לבינם (במראה,

בתחביבים, מאכלים אהובים, התנהגות וכו'): _____

תולדות, יחידה פסיכית: אגודה עצמית (מיסים ומודים)

כט. וַיִּזְדַּע יַעֲקֹב נֹזֵד וַיָּבֵא עֲשׂוֹ מִן-הַשֶּׂדֶה וְהוּא עַיִף.

ל. וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶל-יַעֲקֹב: הֲלֵעִיטְנִי נָא מִן-הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה כִּי עַיִף אָנֹכִי

עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוָה.

לא. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: מִכָּרָה כִּיֹּם אֶת-בְּכֹרְתְךָ לִי.

לב. וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ: הֲנֵה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה-זֶּה לִי בְּכֹרָה?

לג. וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: הַשְׂכֵּעָה לִי כִיֹּם

וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב.

לד. וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֲשׂוֹ לֶחֶם וַיִּזְדַּע עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּי וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ.

וַיִּכֹּז עֲשׂוֹ אֶת-הַבְּכֹרָה.

(בראשית, פרק כה)

מה ביקש עשיו מיעקב? _____

איזה תנאי התנה יעקב על מנת למלא את בקשתו של אחיו? _____

האם עשיו הסכים לתנאי? מדוע? (התייחסו גם לדברי עשיו עצמו וגם לדעתכם האישית).

קראו את הקטע הבא על "הבכור בתרבות ישראל ובתרבויות אחרות במהלך הדורות":

הבכור בתרבות ישראל ובתרבויות אחרות במהלך הדורות:

הנולד הראשון של אדם או של בהמה נקרא "בכור". הראשון שנולד נקרא גם "פֶּטֶר רָחֵם", כלומר, הראשון שיצא מן הרחם.

בקרבת העמים השכנים לישראל היה מקובל להקריב לאלים (בעיקר למוֹלֵךְ) את הבכור, אדם או בהמה - כדי לקבל מהם הגנה וברכה. גם בישראל הקדישו את הבכורות לה': בכורי בהמות הוקרבו כקורבנות בבית המקדש או נפדו בכסף, בכורי אדם נפדו בכסף. בימינו עדיין מתקיים טקס פדיון הבן בו נפדה (נקנה בכסף) הבן הבכור מה'.

בישראל ובעמים האחרים היה לבכורים מעמד מיוחד: בן בכור קיבל פי שניים בירושת אביו וגם קיבל אחריות גדולה יותר על יתר בני המשפחה. העדפת הבכור נמשכה כמעט עד לזמננו אנו (ועדיין נמשכת במקומות מסוימים בעולם), בקרב יהודים ולא יהודים נהגו להוריש את מרבית נחלת האב לבן (בד"כ הזכר) הבכור.

נוהג זה התקבל גם בקרב בתי מלוכה, שבהם עובר השלטון, במות המלך, לבנו או לבתו הבכורים.

מה מכר עשיו ליעקב? על מה ויותר במכירה הזאת?

מדוע רצה יעקב בבכורה?

האם זו נראית לכם "עסקה הוגנת"? חוו דעתכם:

רצא fe צמריית בכרשה:

הנליד אָדָּים

הביטוי בנזיד עדשים הפך להיות ביטוי המציין מכירה של משהו זול מאד ופעוט ערך (כגון תבשיל מעדשים) עבור דבר מאד יקר (בכורה) בשל צורך מיידי (רעב או חובות). ניתן לומר למשל: בעל הרכב מכר את מכוניתו בנזיד עדשים כיוון שהיה חייב כספים רבים.

בְּכֹרָה, בְּכוֹרָה

המונח בכורה משמש כדי לציין את הפעם הראשונה שמהו מתבצע. בדרך כלל משמש המושג כדי לתאר אירוע תרבות המתרחש בפעם הראשונה - ההקרנה הפומבית הראשונה של סרט קולנוע, ההופעה הפומבית הראשונה של מחזה, קונצרט או בלט.

לעתים משתמשים במונח טרום בכורה כדי לציין הופעה או הקרנה שמתרחשת לפני הבכורה, אבל אינה פתוחה לקהל הרחב, או שאינה ההופעה הראשונה ה"רשמית" והמפוארת.



מי הוא הבכור במשפחתכם? האם יש לו "זכויות יתר" בשל כך?



מיהו ילד או ילדת ה"סנדוויץ" במשפחה? מדוע הוא מכונה כך?



מיהו בן /בת הזקונים במשפחה? מדוע הם מכונים כך?



מי הכי הייתם רוצים להיות? האם הייתם מחליפים מקומות עם מישהו מאחיהם?



האם לדעתכם צריך להיות הבדל בין זכויות (וחובות) האחים הבכורים במשפחה לבין שאר הילדים?



"על בן קרא שמו אָדָּים" – עשיו נחשב לאבי ממלכת אדום (שכונתה גם שְׁעִיר משום שעירותו של עשיו). הממלכה קמה במאה ה-12 לפנה"ס ופרחה בערך עד המאה ה-8 לפנה"ס. גבולות אדום המקוריים היו כגבול הרי אדום, כלומר נחל זרד בצפון, הערבה במערב, ואדי חיסמה ומפרץ אילת בדרום ומדבר ערב במזרח. בתקופות מסוימות התפשטה הממלכה אל הערבה ומעבר לה, על חלקים גדולים של הנגב ומבצרים חזקים הגנו על גבולותיה מפני שְׁבִטֵי המדבר. באדום הייתה תרבות עשירה. היו בה ערים וכפרים רבים, והכלכלה התבססה בעיקר על חקלאות, על מסחר ומעט תעשייה. הדת האדומית הייתה דת אֵלִילִית, שבה עבדו בעיקר את אלילי הפריזון.

תולדות, יחידה רביעית, הצדקות

א ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל.

ויאמר אליו: בני. ויאמר אליו: הנני.

ב. ויאמר: הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. ג. ועתה שא נא כליך תלויך

וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד. ד. ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי

והביאה לי ואכלה בעבור תברכה נפשי בטרם אמות.

ה. ורבה שמעת בדבר יצחק אל עשו בנו וילך עשו השדה לצוד ציד להביא

ו. ורבה אמרה אל יעקב בנה לאמר: הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו

אחיד לאמר: ז. הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים ואכלה ואברכה לפני

יהוה לפני מותי. ח. ועתה בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך ט. לך נא

אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך

כאשר אהב י. והבאת לאביך ואכל בעבר אשר יברכה לפני מותו.

יא. ויאמר יעקב אל רבה אמר: הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק.

יב. אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה

יג. ותאמר לו אמר: עלי קלתך בני אך שמע בקלי ולך קח-לי

יד. וילך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים כאשר אהב אביו.

טו. ותקח רבה את בגדי עשו בנה הגדל החמזת אשר אתה בכית ותלבש

את יעקב בנה הקטן. טז. ואת ערת גדיי העזים הלבנישה על-ידיו ועל

חלקת צואריו.

יז. ותתן את הפטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה.

יח. ויבא אל-אביו ויאמר: אבי. ויאמר: הנני, מי אתה בני?

יט. ויאמר יעקב אל אביו: אנכי עשו בכרה, עשיתי כאשר דברת אלי, קום נא

שכה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך...

כא. ויאמר יצחק אל יעקב: גשה נא ואמשך בני.

קראו את הקטע בקול רם בכיתה והאזינו לו היטב.

הקיפו בתוך הקטע:

בעיגול אדום – את שמות הדמויות המופיעות בקטע.
בעיגול כחול – את כל המילים שיש בהן את השורש ב.ר.כ.

מדוע לדעתכם, הן מופיעות פעמים רבות כל כך?

_____ "וַתִּקְהֵן עֵינָיו מִרְאֵת", איזו מילה יכולה לתאר את מצבו של יצחק?


_____ מדוע ביקש יצחק לברך את עשיו דווקא?


_____ מה ביקש מעשיו?


_____ מה הציעה רבקה ליעקב?

_____ ממה חשש יעקב? וכיצד ענתה אימו על חששותיו?

_____ כיצד ביקש יצחק לוודא האם הבן הנכנס אליו הוא אכן עשיו בנו הבכור?

מדוע, לדעתכם, העדיפה רבקה שיצחק יברך את יעקב דווקא? 

מה דעתכם על התנהגותה של רבקה? (כלפי עשיו? כלפי יעקב? כלפי יצחק?) 

מה דעתכם על התנהגותו של יעקב? (כלפי עשיו? כלפי יצחק? כלפי רבקה?) 


קראו את הפרשנות הבאה על מעשי רבקה:


ממנהגם של הורים שהם מייעדים את הברכה, הכבוד והרכוש לבן הבכור.

אבל רבקה הבינה שיעקב הוא הצדיק ועשיו הוא הרשע


ולכן השתדלה כל כך להעביר את הברכה מן הגדול אל הקטן.

(עיבוד של דברי הרמב"ן לפסוק טו)

_____ כיצד מסביר הרמב"ן את מעשיה של רבקה? מה דעתכם על דבריו? 

_____ האם קורה שהורים מעדיפים בן אחד על פני האחר? בתשובתכם התייחסו לפסוק 

הבא: "וַיִּצְחָק יַצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בְּפִיו וַרְבֵּקָה אֶהְיֶה אֶת יַעֲקֹב" (בראשית, כה, כח):

מה יקרה כעת לדעתכם? 

האם תצליח תוכניתה של רבקה? האם יזהה יצחק את יעקב?

תולדות, יחידה חמישית, התחלות

- כב. ויגש יעקב אל יצחק אביו ויטשהו.
ויאמר הקל קול יעקב והידיים יזי עשו.
כג. ולא הפירו כי-היו ידיו כידי עשו אחיו שערות ויברכהו.
כד. ויאמר אתה זה בני עשו? ויאמר: אני.
כה. ויאמר: הגשה לי ואכלה מציד בני למען תברכה נפשי.
ויגש-לו ויאכל ויבא לו יין וישת.
כו. ויאמר אליו יצחק אביו: גשה נא וישקה לי בני.
כז. ויגש וישק-לו. וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר: ראה ריח בני פריח
שדה אשר ברכו יהוה. כח. ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ
ורב דגן ותירש. כט. ועבדוך עמים וישתחוו לך לאמים. הוה גביר לאחיו
וישתחוו לך בני אסף. ארריו ארוור ומברכהו ברוך.
ל. ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אף יצא יצא יעקב מאת פני
יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו. לא. ויעש גם-הוא מטעמים ויבא לאביו
ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר תברכני נפשי.
לב. ויאמר לו יצחק אביו: מי אתה? ויאמר: אני בנה בך עשו.
לג. ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד ויאמר: מי-אפוא הוא הצד ציד ויבא לי
ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו? גם-ברוך יהיה.
לד. כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר
לאביו: ברכני גם-אני אבי
לה. ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך.
לו. ויאמר: הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים.
את בכתתי לקח והנה עתה לקח ברכתי.

(בראשית, פרק כז)

מדוע מישש יצחק את יעקב? _____

לדעתכם, האם מישש יעקב שכנע את יצחק שמדובר בבנו עשיו? _____

הסבירו את דבריו הבאים של יצחק במילים שלכם: "הקל קול יַעֲקֹב וְהִיָּדִים יָדֵי עֵשָׂו"

הידעת?

על הביטוי "הקל קול יַעֲקֹב וְהִיָּדִים יָדֵי עֵשָׂו" (בראשית כ"ז 22)

דברי יצחק ליעקב הפכו לביטוי שגור שפירושו: הדברים נעשים בידי אדם אחד, אך יש אדם אחר העומד מאחוריהם. הכוונה לתאר מעשה מרמה ונוכלות הבא לידי ביטוי בסתירה בלתי מובנת: במציאות הדברים נראים אחרת ממה שהם נשמעים.

כיצד הגיב עשיו כשגילה מה עשה אחיו? _____

כיצד הגיב יצחק? _____

התחזות - הצגה עצמית בצורה כוזבת המאפשרת למתחזה להשיג מטרות שלא יכול היה להשיג בזהותו האמיתית או לשם מהתלה.

כיצד התחזה יעקב לעשיו? _____

- האם התחזיתם פעם למישהו אחר ומדוע?
- מה ניתן "להשיג" ע"י התחזות? מה אנחנו מפסידים?
- האם התחזות היא מעשה חיובי או שלילי?
- האם ישנם מצבים שבהם אדם חייב להתחזות לאדם אחר?

סדרו בטבלה שלפניכם את המקצועות שבהם ההתחזות היא הכרחית לתפקיד ואת המקצועות בהם ההתחזות פסולה ואף אסורה?

התחזות כפעולה אסורה	התחזות כחלק מהמקצוע

(שוטר, שחקן, רופא, מדריך בתנועת נוער, ליצן, מרגל, רב, מנהל פורום באינטרנט)

כיצד מתארים לנו הפסוקים את יעקב? ואת עשיו? עם מי קל לנו יותר להזדהות?

מדרכ תמונה



לפניכם ציור של גוסטב דורה
(1832-1883).

דורה היה צייר צרפתי
שהתפרסם בציורי התנ"ך שלו.

נתבונן בציור המתאר את יצחק
מברך את יעקב:

- מיהן הדמויות בציור?
- מה עושה כל דמות?

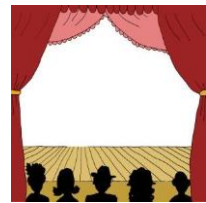
בחרו את אחת הדמויות בציור
וכתבו את מחשבותיה באותו
רגע בגוף ראשון:

המחזו בכיתה את אחת מן השיחות הבאות:

שיחה בין יעקב לעשיו לאחר האירוע. 🗣️

שיחה בין יצחק לרבקה לאחר האירוע. 🗣️

שיחה בין עשיו ואימו לאחר האירוע. 🗣️



לבסוף קראו יחד את הפסוקים החותמים את הפרשה

וַיֵּשְׁטֵם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַכּוּ אָבִיו... וַיִּגְדַּל לְרַבְּקָה אֶת דְּבָרֵי עֵשָׂו בְּנֵה הַגָּדֹל
וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לַיַּעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו: הִנֵּה עֹשֶׂו אֲחִיךָ מִתְנַחֵם לְךָ לְהַרְגֶּךָ.
וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמֵע בְּקִלֵי וְקוֹיִם בָּרַח לְךָ אֶל לָבֵן אֲחִי חָרְנֵה. וַיִּשְׁבֹּת עִמּוֹ זְמַיִם אֲחָדִים... עַד-שׁוּב אֶף
אֲחִיךָ מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם (בראשית, כז, מא-מה)

הקטעים במלואם:

יט. ואלה תולדת יצחק בן אברהם. אברהם הוליד את יצחק. כ. ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לכן הארמי לו לאשה. כא. ויעתר יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו יהוה ותהר רבקה אשתו. כב. ויתרצו הפנים בקרבה ותאמר: אם בן למה זה אנכי? ותלך לדרוש את יהוה. כג. ויאמר יהוה לה: שני גיים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו, ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר. כד. וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה. כה. ויצא הראשון אדמוני פלו פאדרת שער ויקראו שמו עשו. כו. ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב. ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם. כז. ויגדלו הנערים. ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים. כח. ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את-יעקב. כט. ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף. ל. ויאמר עשו אל יעקב: הלעיטני נא מן האדם האדם הזה פי עיף אנכי. על פן קרא שמו אדום לא. ויאמר יעקב: מכרה כיום את בכרתך לי. לב. ויאמר עשו: הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה? לג. ויאמר יעקב: השבעה לי כיום. וישבע לו, וימכר את בכרתו ליעקב. לד. ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם ויילך ויכז עשו את הבכרה. (בראשית, פרק כה)

א. ויהי פי-זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני. ב. ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. ג. ועתה שא-נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד ד. ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרום אמותי. ה. ורבקה שמעת בדבר יצחק אל עשו בנו וילך עשו השדה לצוד ציד להביא. ו. ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר: הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר. ז. הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים ואכלה ואברככה לפני יהוה לפני מותי. ח. ועתה בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך. ט. לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב. י. והבאת לאביך ואכל ואכל בעבר אשר וברכך לפני מותו. יא. ויאמר יעקב אל רבקה אמו: הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק. יב. אולי ימשני אבי והייתי בעיניו פמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה. יג. ותאמר לו אמו: עלי קללתך בני, אף שמע בקלי ולך קח לי. יד. וילך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים כאשר אהב אביו. טו. ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל החמדת אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן. טז. ואת ערת גדיי העזים הלבישה על גדיו ועל חלקת צואריו. יז. ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה. יח. ויבא אל אביו ויאמר: אבי ויאמר: הנני, מי אתה בני? יט. ויאמר יעקב אל אביו: אנכי עשו בכרך. עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידו בעבור תברכני נפשך. כ. ויאמר יצחק אל בנו: מה זה מהרת למצא בני? ויאמר: פי הקרה יהוה אלהיך לפני. כא. ויאמר יצחק אל יעקב: גשה נא ואמשך בני, האתה זה בני עשו אם לא? כב. ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו ויאמר: הקל קול יעקב והידיים ידי עשו. כג. ולא הפירו פי היו גדיי עשו אחיו שערת ויברכהו. כד. ויאמר: אתה זה בני עשו? ויאמר: אני? כה. ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני למען תברכך נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת.

כו. ויאמר אליו יצחק אביו: גִּשָּׁה נָא וּשְׂקָה לִי בְּנִי. כז. וַיִּגַּשׁ וַיִּשָּׁק לוֹ וַיֵּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכּוּ יְהוָה. כח. וַיִּתֵּן לָהּ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ. כט. יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֲמִים, הִנֵּה גִבִּיר לְאַחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנִי אִמְךָ, אֲרִיךְ אַרְוֵר וּמְבָרְכֶיךָ בְּרוּךְ. ל. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֶךְ אֶת יַעֲקֹב וַיְהִי אֵף יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וַעֲשׂוֹ אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ. לא. וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו: יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנִי בְּעֵבֶר תְּבָרַכְנִי נְפֹשְׁךָ. לב. וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו: מִי אָתָּה? וַיֹּאמֶר: אָנִי בְּנֶךָ כַּכֶּרֶךְ עָשׂוּ. לג. וַיִּחַרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד מָאֵד. וַיֹּאמֶר: מִי אֲפֹא הוּא הַצֵּד צִיד וַיָּבֵא לִי וַאֲכַל מִכָּל בְּטָרָם תָּבֹא וְאִבְרַכְהוּ? גַּם בְּרוּךְ יְהִיָּה. לד. כִּשְׁמַע עָשׂוֹ אֶת דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צָעֲקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד מָאֵד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו: בְּרַכְנִי גַם אָנִי אָבִי. לה. וַיֹּאמֶר בָּא אַחֶיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ. לו. וַיֹּאמֶר: הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבְנִי זֶה פְּעָמִים אֶת בְּכֹרְתִי לְקַח וְהִנֵּה עַתָּה לְקַח בְּרַכְתִּי? וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֲצַלְתָּ לִּי בְרַכָּה? לז. וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעָשׂוֹ הֲנִי גִבִּיר שְׁמִתִּיו לָךְ וְאֵת כָּל-אָחִיו נִתְתִּי לוֹ לְעַבְדִּים וְדָגָן וְתִירֹשׁ סִמְכִתִּיו וְלִכְּהָ אֲפֹא מָה אֲעֲשֶׂה בְּנִי? לח. וַיֹּאמֶר עָשׂוֹ אֶל אָבִיו הֲבִרַכְתָּ אֶת הוּא לָךְ אָבִי? בְּרַכְנִי גַם אָנִי אָבִי. וַיִּשָּׂא עָשׂוֹ קֶלֶף וַיִּבְרַךְ. לט. וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יְהִיָּה מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל. מ. וְעַל חֲרָבְךָ תַחֲזֶינָה וְאֵת אַחֶיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְדִּי וּפְרַקְתָּ עֲלוֹ מֵעַל צִוְאַרְךָ. מא. וַיִּשְׁטֹם עָשׂוֹ אֶת יַעֲקֹב עַל הֲבִרַכְתָּ אֲשֶׁר בָּרַכּוּ אָבִיו. וַיֹּאמֶר עָשׂוֹ בְּלָבוֹ: יִקְרָבוּ יָמֵי אָבִי וְאֶהְרֹגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי. מב. וַיִּגַּד לְרַבֵּקָה אֶת דְּבָרֵי עָשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדֹל וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וְתֹאמֶר אֵלָיו: הִנֵּה עָשׂוֹ עָשׂוֹ מִתְנַחֵם לָךְ לְהִרְגֶךָ. מג. וַעֲתָה בְּנִי שְׁמַע בְּקִלִּי וְקוּם בָּרַח לָךְ אֶל-לָבָן אָחִי חֲרָנָה. מד. וַיִּשְׁבֹּת עִמּוֹ יָמִים אַחֲדִים עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אַחֶיךָ. מה. עַד שׁוֹב אֵף אַחֶיךָ מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וְלִקְחָתִיךָ מִשָּׁם, לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם שְׁנִיכֶם יוֹם אֶחָד? מו. וְתֹאמֶר רַבֵּקָה אֶל יִצְחָק: קִצְתִּי בְּחַיֵּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חַת אִם לְקַח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת חַת כְּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים? (בראשית, פרק כז)

כרסת תולדות אנוש

כתבה: גלית ביתן

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק.
ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את-רבקה... לו לאשה.
ויפתר (התפלל) יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה הוא
ויפתר לו יהוה ופתר רבקה אשתו.

ויתרצו הפנים בקרבה

ותאמר: אם-כן למה זה אנכי?

ותלך לדרש את ה'.

ויאמר ה' לה:

שני גיים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו וילאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר.

וימלאו ימיה ללדת והנה תומם (תאומים) בבטנה.

ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו.

ואחרי-כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב.

ויצחק בן-ששים שנה בלדת אתם.

ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים.

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב.

ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא ענף.

ויאמר עשו אל-יעקב:

הלעיטני (האכילני) נא מן-האדם האדם הזה כי ענף אנכי על-כן קרא-שמו אדם.

ויאמר יעקב: מכרה כיום את בכרתך לי.

ויאמר עשו: הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה?

ויאמר יעקב: השבעה לי כיום וישבע לו וימכר את-בכרתו ליעקב.

ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך.

ויבז עשו את הבכרה.

לפני הלימוד

תארו את יעקב ואת עשיו כפי שהם עולים מהפסוקים וכמיטב דמיונכם

ציירו או ייצרו יצירה המראה את שני האחים

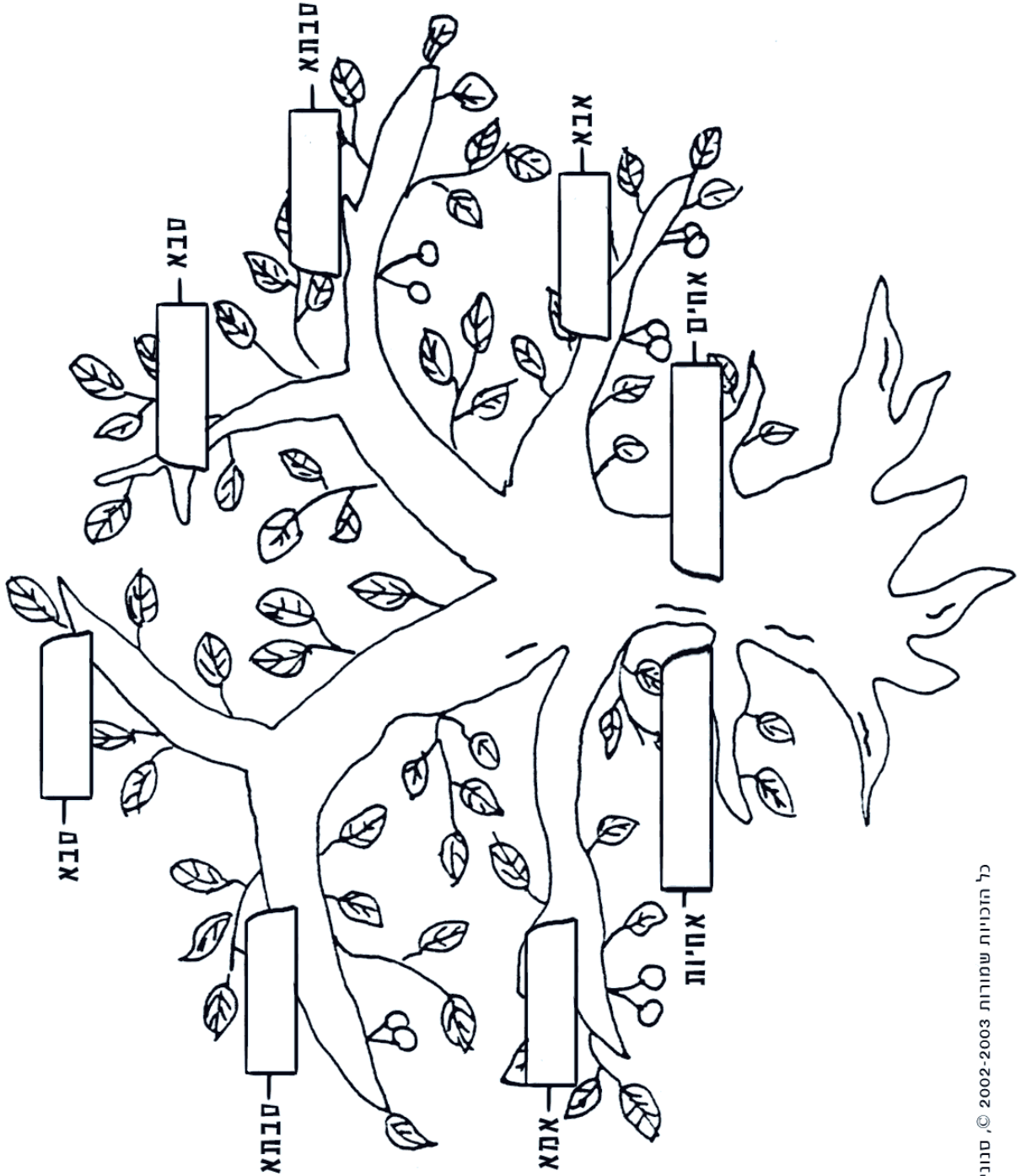
שוחחו בגן:

כיצד קורה שאחים שנולדו באותו זמן לאותם הורים ובאותו בית שונים כ"כ זה מזה?

האם אני והאחים שלי דומים? במה כן? במה לא?

האם הייתי רוצה שהאחים והאחיות שלו יהיו כמוני? מה הרווח? מה ההפסד?

בימים שלפני הלימוד: נבקש מן הילדים למלא את דף המשפחה הקרובה שלהם (בעזרת ההורים) ולהביאו ללימוד על פרשת השבוע.



באמצעות צי המספחה נלוח על תפקידו של כל אדם או אמות במספחה:

מיהו הבכור במשפחה?

מיהו הסנדוויץ' (מדוע הוא מכונה כך)?

מיהו בן הזקונים? (מדוע נקרא כך)?

איפה הכי "כדאי" להיות ממוקם במארג המשפחתי?

האם לאח/אחות הבכור ישנן זכויות יתר (שעת שינה מאוחרת יותר לדוגמא)?

האם מוטלת עליו אחריות גדולה יותר?

האם צריכה להיות הבדלה בין זכויות וחובות הבכורים לאלו המוענקים לאחיהם הקטנים מהם?

נלוח על התאידים של אצמך הבכור

תרבות ישראל ותרבויות אחרות במהלך הדורות:

הנולד הראשון של אדם או של בהמה נקרא "בכור". הראשון לאמו מכונה גם "פטר רחם", כלומר, פתיחתו הראשונה של הרחם, או: היציאה הראשונה מן הרחם.

לבכור היה מעמד חשוב בקרב העמים הקדמונים.

בקרב העמים השכנים לישראל היה מקובל להקריב לאלים (בעיקר למוֹלֵךְ) את הבכור, אדם או בהמה - כדי לקבל מהם הגנה וברכה (נוהג זה מופיע, למשל, בסיפור על מלך מואב, שהקריב את בנו בכורו כאשר נלחם בישראל - מלכים ב', ג' 27).

גם בישראל הקדישו את הבכורות לאלוהים: בכור בהמה טהורה הוקרב לאל (ונאכל על ידי הכוהן או על ידי המקריב); בכור בהמה טמאה (במיוחד חמור) ובכור אדם - נפדו בכסף (שמות י"ב 2, 12). בכור אדם נפדה מהכוהן, כלומר מהאל, מאז היותו בן חודש ויותר, בחמישה שקלים. טקס "פדיון הבן" הבכור נהוג עד ימינו. סיפורים אחדים במקרא משמרים רמזים להקדשת בן בכור לשירות במקדש, כמו שמואל (שמואל א', א' 11). על מעמדו המיוחד של הבכור בקרב אחיו אנו לומדים מכמה סיפורים של תקופת האבות: יעקב קנה את הבכורה מאחיו עשו, כדי להיחשב לבכור ולקבל את זכויות הבכור (בראשית כ"ה 31-34); הבכור היה זכאי לברכה מיוחדת של אביו (בראשית כ"ז, מ"ח 13); בן בכור קיבל פי שניים בירושת אביו, וניתן ללמוד זאת מכך שהתורה אוסרת העדפה של בן האהובה על בן השנואה (דברים כ"א 15-17), וכך גם בחוקי נוֹזֵי. לעומת זאת, כאשר הבכור היה בן השפחה, לא היתה לו עדיפות על אחיו: לא הוא ירש את אביו, אלא בן הגבירה, גם אם היה צעיר יותר (כמו במקרה של יצחק וישמעאל - בראשית כ"א 9, ובהתאם לחוקי ח'מורבי, סעיפים 170-171).

בישראל לא היה חוק שחייב את המלך להעביר את המלוכה לבנו הבכור, והדבר היה תלוי ברצון האב (מלכים א', א'). אולם אם האב לא ציווה מאומה בעניין זה, עברה זכות המלוכה לראשון האחים (מלכים א', א' 5-6). נראה שכך היה נהוג גם בנושא זכויות הכהונה הגדולה.





בסיפורים על משפחת האבות היורש הוא בדרך כלל דווקא הבן הצעיר, ולא הבכור, אך במקרים אלה מדובר על ירושה "רוחנית", על מימוש של ייעוד, אשר אינם תלויים בגיל כרונולוגי. יש חוקרים הסבורים שנוהג זה מסתמך על "משפט הצעירה", המוכר מחוקי המזרח הקדמון, אשר נותן זכויות יתר לצעיר. אחרים רואים בכך מגמה של התורה להעביר את הדגש מבחירה על פי סדר הלידה לבחירה בהתאם לכישרונות וזכויות. עד לעת המודרנית היה חוק מקובל בקרב יהודים ולא יהודים להוריש את מרבית נחלת האב לבן (בד"כ הזכר) הבכור. נוהג זה השתרש בקרב בתי מלוכה, שבהם עובר השלטון, במות המונרך לבנו או בתו הבכורים.

ניתן גם לעלות על המונח בכורה הנופע ממעמד מיוחד לה:

המונח בכורה משמש כדי לציין את הפעם הראשונה שמושהו מתבצע. בדרך כלל משמש המושג כדי לתאר אירוע תרבות המתרחש בפעם הראשונה – ההקרנה הפומבית הראשונה של סרט קולנוע, ההופעה הפומבית הראשונה של מחזה, קונצרט או בלט. לעתים משתמשים במונח טרום בכורה כדי לציין הופעה או הקרנה שמתרחשת לפני הבכורה, אבל אינה פתוחה לקהל הרחב, או שאינה ההופעה הראשונה ה"רשמית" והמפוארת.

עוד על בכור ובכורות במקרא ובתרבויות העולם הקדום:

<http://mikranet.cet.ac.il/pages/sub.asp?kwd=7012>

- מדוע, על פי מה שנלמד, רצה יעקב בבכורה? 
- האם גם התלמידים מעוניינים בבכורה? (אלו שהם בכורים ואלו שאינם) 
- מדוע, לדעת התלמידים ויתר עשיו על בכורתו? 
- האם, לדעת התלמידים, עשה עשיו "עסקה טובה" עם יעקב? 
- כיצד, לדעת התלמידים, הרגיש לאחר שאכל ושבע וחשב שוב על מעשהו? 